Francuska

Op deze pagina vindt u een overzicht van de verschillende rechtsbronnen in Frankrijk.

Rechtsbronnen

Het recht in Frankrijk bestaat hoofdzakelijk uit geschreven regels, de zogenaamde **rechtsbronnen**. Het gaat hierbij om regels die door of tussen staten op nationaal niveau zijn goedgekeurd, maar ook om de jurisprudentie van nationale of internationale rechtbanken of regels die op lokaal niveau zijn vastgesteld, zoals gemeentelijke besluiten, of om voorschriften van beroepsverenigingen zoals de orde van geneesheren, afspraken die burgers met elkaar hebben gemaakt zoals collectieve overeenkomsten of contracten, en ten slotte het gewoonterecht.
Al deze voorschriften zijn geordend volgens een bepaalde **normenhiërarchie**. Een nieuwe regel:
mag niet in strijd zijn met oudere regels van een hoger niveau,
kan oudere regels van hetzelfde niveau wijzigen,
leidt tot afschaffing van regels van een lager niveau als die niet stroken met de nieuwe regel.

Internationale rechtsbronnen

Internationale verdragen en overeenkomsten

In Frankrijk treedt een verdrag pas in werking na ratificatie of goedkeuring en na publicatie van dat verdrag. Sommige verdragen zijn **rechtstreeks van toepassing** in de Franse rechtsorde, terwijl andere in nationaal recht moeten worden **omgezet**.

Het recht van de Europese Unie

Het begrip recht van de Europese Unie verwijst naar de regels die zijn vastgesteld door de instellingen van de Europese Unie. Het betreft aanbevelingen, adviezen, verordeningen, besluiten, beschikkingen of richtlijnen.

Nationale rechtsbronnen

Regels met constitutionele waarde

de Grondwet van 4 oktober 1958;
de preambule van de Grondwet van 27 oktober 1946, alsmede de verklaring van de rechten van de mens en de burger van 26 augustus 1789 en de grondbeginselen die zijn erkend door de wetten van de Republiek en waarnaar de preambule verwijst;
de organieke wetten ter aanvulling van de Grondwet, die vóór hun afkondiging aan de *Conseil constitutionnel* (grondwettelijke raad) zijn voorgelegd.

Regels met wetgevende waarde

De door het parlement aangenomen wetten (*lois*) zijn ondergeschikt aan de Grondwet. In voorkomend geval toetst de *Conseil constitutionnel* de **grondwettigheid van wetten** voordat zij worden afgekondigd, d.w.z. dat hij nagaat of zij stroken met de Grondwet. De president van de Republiek, de premier, de voorzitters van de Nationale Assemblee en de Senaat of zestig afgevaardigden of zestig senatoren kunnen de *Conseil constitutionnel* om zijn oordeel vragen. De *Conseil constitutionnel* kan zich bovendien, op verwijzing van de Conseil d'Etat (Raad van State) of van het Cour de cassation (Hof van Cassatie), uitspreken over verzoeken tot vernietiging van geldende wetten die zijn ingediend door justitiabelen die in een geding waarin die wetten van toepassing zijn, betwisten deze in overeenstemming zijn met de rechten en vrijheden die de grondwet waarborgt.
Krachtens artikel 55 van de Grondwet gaan de door Frankrijk geratificeerde internationale verdragen boven de nationale wetten. Rechters van administratieve of gewone rechtbanken mogen dus geen wetten toepassen als deze onverenigbaar met een verdrag zijn, ongeacht of dat verdrag voor of na de desbetreffende wet is uitgevaardigd.

Regels met verordenende waarde

Beschikkingen *(ordonnances)*

Conform artikel 38 van de Grondwet kan de **regering** het parlement binnen een beperkte termijn toestemming vragen om met het oog op de uitvoering van haar programma maatregelen te treffen die tot het terrein van de wetgeving behoren. . Deze beschikkingen hebben formeel verordenende waarde totdat zij door de wetgever worden bekrachtigd en kunnen derhalve voor de administratieve rechter worden aangevochten zolang zij niet zijn bekrachtigd.

Verordeningen *(règlements)*

Verordeningen worden **ingedeeld naar de autoriteit waarvan zij afkomstig zijn**:
decreten (décrets) van de president van de Republiek of van de premier (wanneer zij in de ministerraad of de Conseil d'Etat (Raad van State) worden vastgesteld, wijziging is alleen onder dezelfde omstandigheden mogelijk);
interministeriële of ministeriële besluiten (*arrêtés*);
verordenende besluiten (*décisions*) die door gedeconcentreerde overheden (prefect, burgemeester, enz.) of gedecentraliseerde overheden (gemeente, departement, regio) worden genomen.

Collectieve overeenkomsten

Het *Code du travail* (wetboek van arbeid) bevat de algemene regels die van toepassing zijn op de arbeidsvoorwaarden. In dat kader sluiten de sociale partners in de particuliere sector (werkgevers en vakbonden) overeenkomsten en akkoorden. Daarin worden alle arbeidsvoorwaarden en sociale garanties voor werknemers van de desbetreffende organisaties beschreven (kringloopbedrijven, centra voor werkende jongeren, fondsen voor aanvullend pensioen, enz.). **Collectieve akkoorden** hebben daarentegen slechts betrekking op een specifiek domein (lonen, arbeidstijd, enz.). Collectieve akkoorden en overeenkomsten kunnen worden gesloten binnen een branche (geheel van bedrijven die op een bepaald grondgebied dezelfde activiteit verrichten), een onderneming of een vestiging. De collectieve overeenkomst kan door de minister van Arbeid, Sociale Betrekkingen, Gezinszaken en Solidariteit of de minister van Landbouw en Visserij worden "uitgebreid" en is dan van toepassing op alle organisaties binnen de desbetreffende branche.

Gewone en administratieve rechtspraak

Zowel de gewone als de administratieve rechtbanken kunnen recht spreken. De gewone rechtspraak interpreteert het recht, maar is in beginsel alleen van toepassing op de betrokken rechtszaak. De administratieve rechtspraak is "supra-reglementair" - in de zin dat zij een verordening kan vernietigen en "infra-wetgevend".

Institutioneel kader

Het wetgevingsproces in Frankrijk

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen een wetsontwerp, dat op initiatief van de regering is opgesteld en door een minister aan de ministerraad wordt gepresenteerd, en een voorstel, waarvoor het initiatief bij het parlement ligt. Het wetsontwerp of het wetsvoorstel wordt bij de Nationale Assemblee of de Senaat ingediend.

Vervolgens wordt de wetstekst door het parlement bestudeerd. De wet wordt aangenomen wanneer hij in identieke bewoordingen door beide kamers van het parlement is goedgekeurd.

Als de twee kamers het niet eens zijn, wordt een paritaire gemengde commissie bijeengeroepen. Deze commissie bestaat uit zeven afgevaardigden en zeven senatoren en heeft tot taak een gemeenschappelijke wetstekst voor te stellen.

De regering kan echter de versnelde procedure instellen. In dat geval kan direct na de eerste lezing een paritaire gemengde commissie worden gevormd.

De wetstekst wordt binnen twee weken na de verzending aan de regering van de door het parlement aangenomen tekst, door de president van de Republiek uitgevaardigd (d.w.z. ondertekend). Binnen deze termijn kan de president om een nieuwe lezing van de tekst verzoeken en kan de *Conseil constitutionnel* worden verzocht de tekst aan de Grondwet te toetsen.

De **uitgevaardigdewet** treedt in werking na de publicatie in het staatsblad (*Journal Officiel*).

Publicatie van wetten en verordeningen

Om een bindend karakter te krijgen, moeten wetten en verordeningen **aan de burgers** worden **bekendgemaakt.** Individuele besluiten moeten aan de betrokken personen worden bekendgemaakt en besluiten met verordenende waarde moeten worden gepubliceerd.

De bepalingen betreffende de inwerkingtreding van wet- en regelgevingsteksten zijn gewijzigd bij beschikking nr. 2004-164 van 20 februari 2004, met ingang van 1 juni 2004. Vanaf dat moment bepaalt artikel 1 van het Code civil (burgerlijk wetboek) dat, tenzij anders vermeld, **teksten de dag na de bekendmaking ervan in het staatsblad in werking treden**.

In dringende gevallen treden wetten en administratieve besluiten echter reeds op de dag van bekendmaking in werking. Voor wetten moet dit in het decreet van afkondiging vermeld staan en voor administratieve besluiten is een speciale voorziening van de regering nodig.

Behalve **decreten** worden ook **verordeningen** die door de bevoegde nationale overheden zijn opgesteld (ministeriële besluiten, maatregelen van zelfstandige bestuursorganen, enz.), **in het staatsblad gepubliceerd**. De besluiten van ministers worden daarnaast vaak in de officiële mededelingenbladen van de ministeries gepubliceerd.

Louter publicatie in het officiële mededelingenblad is alleen mogelijk als het verordenende besluit slechts betrekking heeft op een zeer specifieke categorie burgers (met name ambtenaren en functionarissen van het ministerie).

Voor **maatregelen van lokale autoriteiten** gelden specifieke publicatievoorschriften. Zij worden niet in het staatsblad vermeld.

Circulaires of instructies hebben in beginsel geen verordenende waarde. Het gaat hierbij uitsluitend om instructies aan diensten met het oog op de toepassing van wetten en decreten of om een nadere uitleg van bepaalde voorschriften.

Om van toepassing te zijn, moeten deze worden gepubliceerd op de daarvoor bestemde website van de Eerste minister (décret 2008-1281 van 8 december 2008). Gewoonlijk worden zij in de officiële mededelingenbladen van de ministeries opgenomen. Alleen de belangrijkste circulaires verschijnen in het staatsblad.

Juridische gegevensbanken

De publieke juridische gegevensbanken worden gefaciliteerd door de overheidsdienst voor de verspreiding van het recht via internet (SPDDI) op basis van decreet nr. 2002-1064 van 7 augustus 2002 (Engelse versie)

Op dit systeem wordt gedetailleerd ingegaan in de toelichting op het gebruik van de op Légifrance beschikbare gegevens:

Légifrance bevat de volgende categorieën documenten:

de geconsolideerde versie van wetboeken, wetten en verordeningen **(databank "Legi")**

de documenten uit de editie "*lois et décrets*" (wetten en decreten) van het staatsblad **(databank "Jorf")**

de uitgebreide nationale collectieve overeenkomsten **(databank "Kali")**

de besluiten van de *Conseil constitutionnel* **(databank "Constit")**

de arresten van het *Cour de cassation* (hof van cassatie) en de hoven van beroep (*cours d'appel*) (**databank "Cass"** voor de in het Bulletin gepubliceerde arresten, **databank "Inca"** voor nog niet-gepubliceerde arresten) en **databank "Capp"** voor de arresten van de hoven van beroep).

de uitspraken van de *Conseil d'Etat* en de *Tribunal des conflits*, de uitspraken van de administratieve hoven van beroep (*cours administratives d'appel*) en een selectie van de uitspraken van de administratieve rechtbanken (*tribunaux administratifs*) **(databank "Jade")**

de beraadslagingen van de nationale commissie voor informatietechnologie en vrijheden (CNIL) **(databank "CNIL").**

Ter informatie vermelden wij hier dat ook andere websites die rechtstreeks of via Légifrance toegankelijk zijn, door de SPPDI worden verzorgd. Het gaat om de sites:

van de Cour des comptes (rekenkamer) met daarop de uitspraken van financiële rechtbanken,

van elk ministerie met daarop diens officiële mededelingenblad,

van het directoraat-generaal belastingen met daarop fiscale documentatie,

van het Ministerie van Buitenlandse en Europese Zaken met daarop internationale overeenkomsten (databank "Pacte ").

De voorwaarden waaronder de gegevens van deze tweede categorie kunnen worden opgevraagd en gebruikt, staan op elk van deze sites vermeld.

Op Légifrance is eveneens een catalogus van gegevensbanken te vinden (zie hierboven).

De lijst met tarieven voor Légifrance-licenties is eveneens beschikbaar.

Gegevensbanken

Hieronder vindt u een niet-volledige lijst van juridische gegevensbanken:

De databank LEGI bevat de geconsolideerde versie van wetboeken, wetten en verordeningen.

De databank JORF bevat documenten uit de editie "*lois et décrets*" (wetten en decreten) van het staatsblad.

De databank KALI bevat de uitgebreide nationale collectieve overeenkomsten.

De databank CONSTIT bevat de besluiten van de *Conseil constitutionnel*.

De databank JADE bevat de uitspraken van de *Conseil d'Etat* en de *Tribunal des conflits*, de uitspraken van de administratieve hoven van beroep en een selectie van de uitspraken van de administratieve rechtbanken.

De databank CNIL bevat de beraadslagingen van de CNIL (nationale commissie voor informatietechnologie en vrijheden).

De jurisprudentie van het Cour de cassation is te vinden op de website van het hof.
Arresten van het Cour de cassation kunnen on line worden besteld en sommige arresten van het Cour de cassation zijn vertaald in het Engels, Arabisch en Mandarijn.
Laatste update: 13/12/2016
De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.